

Korešpondenčný seminár z programovania XX. ročník, 2002/2003

Katedra vyučovania informatiky FMFI UK,
Mlynská Dolina, 842 48 Bratislava

KSP finančne podporuje MICROSTEP spol s.r.o.

Pravidlá

Korešpondenčný seminár z programovania (KSP) je súťaž programátorov – stredoškôľakov. Jej cieľom je zdokonaľiť žiakov, ktorí už vedia programovať alebo sa práve programovať učia, v programovaní a v algoritmickom myslení.

Kategórie: Korešpondenčný seminár z programovania pozostáva z dvoch kategórií – **KSP** a **KSP-Z**. Kategória KSP-Z je určená pre začínajúcich riešiteľov. Zúčastniť sa jej môžu stredoškôľáci v prvom a druhom ročníku, ktorí ešte neboli na žiadnom, alebo boli iba na jednom sústreďení KSP, a študenti v treťom a vyššom ročníku, ktorí ešte neboli na žiadnom sústreďení KSP. Kategórie KSP sa môžu zúčastniť všetci stredoškôľáci bez obmedzenia (aj riešitelia KSP-Z). Obzvlášť radi privítame účasť dievčat.

Sústredenia: Najlepších riešiteľov oboch kategórií pozývame každoročne na dve týždenné sústredenia (pokiaľ sa ich podarí zorganizovať). Na jesenné sústredenie nepozývame riešiteľov, ktorí už ukončili strednú školu. Pokiaľ viete o niekom, kto by mohol tieto sústredenia čo i len čiastočne sponzorovať, dajte nám o ňom (a prípadne jemu o nás) vedieť.

Organizácia súťaže: Kategória KSP aj kategória KSP-Z sú organizované v štyroch kolách, ktoré sú rozdelené na dva samostatné polroky po dvoch kolách. Na jarné sústredenie teda budú pozývaní najlepší riešitelia podľa počtu bodov za 1. a 2. kolo zimnej časti a na jesenné sústredenie podľa počtu bodov za 1. a 2. kolo letnej časti. Každé kolo obsahuje päť úloh. Príklady každého kola (nie nutne všetky) je treba vyriešiť a do určeného termínu poslať na našu adresu. Riešenia odoslané po tomto termíne nemusia byť hodnotené, prípadne môžu byť riešiteľovi strhnuté body za neskoré odoslanie riešenia. Riešiteľom, ktorí sa zúčastnili niektorého kola súťaže, pošleme zadania ďalšieho kola, výsledkovú listinu a komentáre k riešeniam. Ďalšieho kola sa však môžu zúčastniť aj tí žiaci, ktorí sa predchádzajúceho kola nezúčastnili.

Požiadavky na riešenia: Základom riešenia každého príkladu (ak nie je v zadaní uvedené inak) je **listing programu** v ľubovoľnom vyššom programovacom jazyku (najlepšie Pascal, C/C++). Na programe nás zaujíma najmä jeho korektnosť (dáva program pre každý vstup správny výsledok?) a efektivita (koľko času a pamäte potrebuje na spracovanie vstupu určitej veľkosti). Dôraz kladte na algoritmickú časť programu, pri načítavaní vstupu a vypisovaní výstupu nemusíte úplne presne dodržiavať formát zo zadania. Rovnako dôležitou súčasťou riešenia je **slovný popis** riešenia. Slovný popis by mal obsahovať popis použitého algoritmu, prípadne popis kľúčových dátových štruktúr. Mal by byť natoľko jasný a zrozumiteľný, aby bolo podľa neho možné napísať program rovnako efektívny, ako ten váš. Ďalej vyžadujeme **zdôvodnenie** (dôkaz) **správnosti** použitého algoritmu a odhad časovej a pamäťovej zložitosti algoritmu (t.j. koľko času a pamäte potrebuje váš program v závislosti od veľkosti vstupných dát). Na internetovej stránke <http://www.ksp.sk/ksp/riesenie.php> nájdete ukážkovo vyriešených niekoľko starších príkladov.

Formálna úprava: **Diskety nám neposielajte.** Prvý list každého riešenia má obsahovať hlavičku, v ktorej je meno riešiteľa, číslo príkladu, kategória, počet listov príkladu a škola. Ďalšie listy obsahujú meno, číslo príkladu a číslo listu. Je dobré zopnúť listy patriace k jednému príkladu, aby sa nestratili. Nezopínajte listy patriace rôznym príkladom a už vôbec nepíšte riešenia viacerých príkladov na ten istý list papiera.

Bodovanie: Maximálne počty bodov pre jednotlivé príklady sa v zadaniach neuvádzajú, pohybujú sa od 10 do 25 bodov podľa náročnosti príkladu. KSP je súťaž jednotlivcov, preto ak sa vyskytnú „kolektívne riešenia“, bude za ne udelených patrične menej bodov.

Evidenčný lístok: Každý súťažiaci musí poslať spolu s riešeniami prvého kola vyplnený evidenčný lístok. Veľmi dôležitou informáciou na tomto lístku je adresa pre korešpondenciu. Na túto adresu budeme posilať opravené riešenia a zadania ďalších kôl. Ak táto adresa je iná, ako vaša domáca adresa (ak bývate napr. na internáte), napíšte nám aj svoju domácu adresu, aby sme vám mohli písať aj cez prázdniny. Nezabudnite tiež uviesť ročník štúdia a označiť kategórie, ktorých sa chcete zúčastniť. Tí z vás, ktorí máte prístup k Internetu, môžete evidenčný lístok vyplniť na adrese <http://www.ksp.sk/ksp/prihlaska.php>.

Poštovné náklady: Žiaľ nie je v našich silách hradiť všetky výdavky na poštovné (rozposielanie zadaní, riešení a vzorových riešení). Preto sme zaviedli „účastnícky poplatok“. Účastnícky poplatok je **15,- Sk** za každú sériu, ktorej sa riešiteľ zúčastní a posieľa sa spolu s **riešeniami úloh formou poštových známok v rozumných hodnotách, napr. 2,- a 5,- Sk**. Účastníkom, ktorí nám nepošlú známky, hrozí, že od nás nedostanú žiadnu poštu.

Tešíme sa na vaše riešenia a prajeme vám veľa dobrých nápadov

KSPáci

Adresa: KSP

Katedra vyučovania informatiky FMFI UK
Mlynská dolina
842 48 Bratislava

E-mail: ksp@ksp.sk

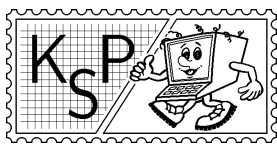
URL: <http://www.ksp.sk/ksp>

Telefón: 02 / 60 295 210

Mailing list eKSPres

Mailing list eKSPres je určený riešiteľom a opravovateľom KSP, ako aj najrôznejším priaznivcom seminára. Dá sa na ňom dozvedieť o rôznych akciách organizovaných vedúcimi KSP (napríklad splav), diskutovať o zaujímavých problémoch (s výnimkou príkladov aktuálnej série KSP!) a pod.

- Ak sa chcete doňho prihlásiť, musíte mať e-mailovú adresu. Z nej pošlite na adresu ekspres-request@ksp.sk mail obsahujúci jediné slovo **SUBSCRIBE** v tele správy. Od tohoto okamihu vám budú na vašu adresu chodiť všetky správy z mailing listu eKSPres.
- Ak chcete ostatným poslať mail, pošlite mail na adresu ekspres@ksp.sk. Váš mail príde všetkým členom eKSPres-u, preto sa pred jeho odoslaním najprv zamyslite nad jeho vhodnosťou.
- Ak chcete čokoľvek zmeniť na vašom nastavení, je dobre začať mailom na ekspres-request@ksp.sk obsahujúcim riadok so slovom **help**. O chvíľu by vám mal prísť mail so stručným návodom, čo robiť. S trochou angličtiny sa cez neho preluskáte.

Korešpondenčný seminár z programovania XX. ročník, 2002/2003

Katedra vyučovania informatiky FMFI UK,
Mlynská Dolina, 842 48 Bratislava

KSP finančne podporuje MICROSTEP spol s.r.o.

Príklady 1. kola letnej časti

Milé naše riešiteľky, milí naši riešitelia,
dostávajú sa vám do rúk zadania letnej časti 20. ročníka KSP. Prečítajte si pozorne propozície súťaže a hor sa riešiť. V prípade, že riešite KSP po prvý raz, odporúčame vám začať s kategóriou KSP-Z. Svoje riešenia nám posielajte najneskôr do **21. apríla 2003**. Nezapadnite k nim priložiť známky v hodnote 15,- Sk.

Kôň má štyri nohy, a predsa sa potkne.

KSPáci

1. O snaživom Tomášovi II

15 bodov

Keď bol Tomáš ešte mladší a chodil do školy, bol známy tým, že chodil na veľa prednášok. Dokonca sa so svojim problémom dostal aj do zadania KSP.

Teraz je Tomáš už starší, ale snaživý je stále. Keď dostal v práci deň voľna, rozhodol sa, že si zarobí na brigádach. Už mu nejde o to, aby ich stihol čo najviac, ale o to, aby si čo najviac zarobil. Peniaze za brigádu však dostane iba ak bude na celej brigáde.

Úloha: Na vstupe je zadané N – počet brigád, ktoré sa v ten deň konajú. Nasleduje N riadkov, každý z nich popisuje jednu brigádu. Popis brigády obsahuje 3 celé čísla s_i , t_i , c_i , kde s_i je čas začiatku brigády, t_i je čas jej konca a c_i je suma, ktorú si na nej môže Tomáš zarobiť. Ak jedna brigáda začína v rovnakom čase ako druhá končí, stíha obe.

Vašou úlohou je vypísať koľko najviac si môže Tomáš zarobiť, ak si vhodne vyberie brigády, na ktoré pôjde.

Príklad:

Vstup:

$N = 5$,

brigády: (3,5,7), (5,8,6), (2,6,10), (6,7,5), (1,4,6)

Výstup:

15

(Pôjde na brigády 3, 4.)

2. O dovolenke

15 bodov

Santo a Banto sa rozhodli, že pôjdu na dovolenku. A najradšej by išli niekam veľmi ďaleko. Zobrali si teda mapu a začali plánovať. Na tej mape sa dozvedeli kopu zaujímavých vecí. Napríklad zistili, že celý svet je vlastne kváder s dĺžkou M , šírkou N a výškou K , ktorý sa skladá z $M \times N \times K$ kociek. Každá kocka obsahuje buď zem alebo vzduch.¹ Pochopiteľne, pod kockou so zemou už nie sú žiadne kocky so vzduchom. Navyše pod celým svetom je zem.

Keď už našli miesto, ktoré je dosť ďaleko, uvedomili si, že ak sa tam nedostanú, neužijú si žiadnu dovolenku. A to nie je také jednoduché, lebo tak ďaleko sa dostane len málo dopravných prostriedkov. Zistili, že jediná možnosť je použiť vrtuľník. Tým sa ale ich problémy nekončia. Nevedia totiž, či im na takú dlhú cestu² vystačí palivo. A boli by radi, keby im

¹s prekvapením zistili, že more neexistuje

²a prípadne aj návrat

ostalo aj na ďalšiu dovolenku. Chceli by teda letieť tak, aby spotrebovali čo najmenej paliva. S tým sa im už ale nechce zaoberať a tak požiadali o pomoc vás.

Úloha: Vrtuľník môže letieť

- hore, z kocky so súradnicami (x, y, z) na kocku so súradnicami $(x, y, z + 1)$, spotrebuje pri tom a objemových jednotiek (OJ) paliva,
- dole, z kocky (x, y, z) na kocku $(x, y, z - 1)$, spotrebuje pri tom b OJ paliva,
- nabok, z kocky (x, y, z) do $(x + 1, y, z)$, $(x - 1, y, z)$, $(x, y + 1, z)$ alebo $(x, y - 1, z)$, spotrebuje c OJ paliva.

Samozrejme letieť sa dá len po vzduchu.

Sú dané prirodzené čísla M, N, K, a, b, c a výšková mapa sveta, čiže matica prirodzených čísel rozmerov $M \times N$, pričom ak je v i -tom riadku a j -tom stĺpci hodnota v_{ij} , znamená to, že kocky na súradniciach $(i, j, 0)$ až (i, j, v_{ij}) obsahujú zem a tie na súradniciach $(i, j, v_{ij} + 1)$ až (i, j, K) obsahujú vzduch. Ďalej sú dané súradnice kociek A, B .

Úlohou je nájsť cestu z kocky A do kocky B , pri ktorej sa spotrebuje čo najmenej paliva. Ak takých ciest existuje viac, nájdite ľubovoľnú z nich.

Príklad:

Vstup:

$N = 2, M = 5, K = 7$

$a = 10, b = 5, c = 3$

krajina:

4 4 4 3 2

4 5 4 3 2

$A = (2, 1, 5)$

$B = (2, 5, 3)$

Výstup:

(2,1,5), (1,1,5), (1,2,5), (1,3,5), (2,3,5), (2,4,5),
(2,4,4), (2,5,4), (2,5,3)

3. O obchodnom cestujúcom

15 bodov

Pán Hamilton je obchodný cestujúci. Má taký veľký hnedý kufr a v ňom kopec vecí, ktoré by si niekto mohol kúpiť. A s týmto kufrom cestuje po svete a koho stretne, tomu ponúka čokoľvek, čo vo vnútri nájde.

Tak sa raz stalo, že sa objavil na Kiribati. Ako iste viete, Kiribati je súostrovie, do ktorého patrí veľa maličkých ostrovov. Vzhľadom na to, ako veľmi sú jednotlivé ostrovy od seba vzdialené, môžeme ich považovať za body. Pán Hamilton si v hlavnom prístave (kam doplával zaoceánskym parníkom) požičal motorový čln. Má totiž v pláne obehať všetky ostrovy (veď čo by to bol za obchodného cestujúceho, keby nenavštívil každý kút sveta), no nie hociako, ale každý ostrov práve raz (veď čo by to bol za obchodného cestujúceho, keby šiel predávať rovnaký tovar dvakrát na to isté miesto). Na tento plán by motorový čln mohol postačiť. Ale taký motorový čln spotrebuje hojne nafty, a tá je stále drahšia a drahšia, a preto sa musí jednak poponáhľať, ale hlavne musí zistiť, aká dlhá bude jeho cesta. Ak by totiž cesta bola príliš dlhá, nafta ho bude stáť viac bubákov, ako pri sebe má. Ako tak dumá nad problémom, priplietol sa mu do cesty ochotný deduško. Deduško mu hneď prezradil, že ostrovy ležia vo vrcholoch mysleného konvexného N -uholníka. Okrem toho deduško sľúbil, že mu povie vzdialenosť medzi ľubovoľnými dvoma ostrovmi. Pán Hamilton zdvorilo poďakoval, ale napriek tejto neočakávanej pomoci si nevie rady. Pomôžte mu, možno vám potom niečo dá zo svojho kufru.

Úloha: Na vstupe je daný počet ostrovov $N, N \geq 3$. Napíšte program, ktorý zistí dĺžku najkratšej trasy, ktorá prechádza každým ostrovom práve raz a začína aj končí na ostrove 1. Pre účely úlohy môžete spolu s Kiribatčanmi predpokladať, že Zem je rovná plocha. Deduškovi (užívateľovi) môžete dávať otázky typu "Aká je vzdialenosť medzi ostrovmi A a B ?" a on vám pravdivo odpovie. Vzdialenosť môže byť iba kladné reálne číslo.

Príklad:

Vstup:

$N = 4$

Aká je vzdialenosť medzi 1 a 2?

> 3.16228

Aká je vzdialenosť medzi 1 a 3?

> 2.0

Aká je vzdialenosť medzi 1 a 4?

> 2.82843

Aká je vzdialenosť medzi 2 a 3?

> 4.24264

Aká je vzdialenosť medzi 2 a 4?

> 3.16228

Výstup:

Trasa má dĺžku 10.32

Poznámka: Ostrovy tvoria vrcholy deltoidu so stranami 2 a $\sqrt{10}$, pričom kratšie dve strany zvierajú pravý uhol. Trasa vedie postupne cez ostrovy 1, 2, 4, 3.

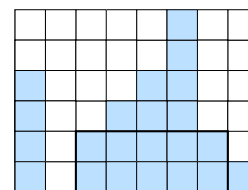
4. O Miškovi na ľade II

15 bodov

Zima už pomaly končí a Miško sa ešte stále poriadne nenaučil korčuľovať. Už sa naučil, že dobre sa korčuľuje len na ľade, z ktorého je odhrnutý sneh. No ako na potvoru, minulú noc snežilo a keď Miško prišiel k jazeru, zistil, že je celé zasnežené. Iba od brehu niekto kde-tu odhrnul kúsok ľadu. Miško sa však zatiaľ naučil korčuľovať iba na obdĺžnikovom klzisku³, preto by si chcel nájsť nejaký odhrnutý kus ľadu v tvare obdĺžnika. A samozrejme čím väčší, tým lepšie.

Úloha: Jazero má tvar obdĺžnika, ktorého spodná strana má dĺžku N metrov. Od tejto strany je poodhrňaný sneh. Na prvom riadku vstupu je celé číslo N . Na druhom riadku je N celých čísel $a_1, a_2, \dots, a_N$, pričom a_i udáva, pokiaľ je odhrnutý sneh pri i -tom metri brehu jazeru.

Nájdite obdĺžnik odhrnutého ľadu, ktorý má zo všetkých možných najväčší obsah. Na výstup vypíšte jeho plochu.

Príklad:

Vstup:

$N = 8$

4 0 2 3 4 6 2 1

Výstup:

10

Poznámka: Obdĺžnik začína pri 3. metri brehu, končí pri 7. a siaha 2 metre od brehu.

5. O celulárnych automatoch III

15 bodov

Novým riešiteľom stručne vysvetlíme, čo vlastne celulárne automaty sú. Tí, ktorí ste riešili predchádzajúce série, môžete preskočiť až ku zadaniu súťažnej úlohy.

Celulárny automat je poskladaný z množstva rovnakých krabičiek. Každá krabička môže byť v jednom z *konečne veľa* stavov. Každú sekundu sa každá krabička pozrie na svoj stav a na stav okolitých krabičiek a podľa nich (a ničoho iného!) sa rozhodne, v akom stave odtiaľ bude. Všetky krabičky teda naraz zmenia svoje stavy na nové. Zmenu stavu krabičky v závislosti od získaných informácií vieme popísať predpisom, ktorý budeme volať *prechodová funkcia*. Táto funkcia je vlastne akýsi jednoduchý program, ktorý krabička vykonáva. Všetky krabičky budú vykonávať ten istý program.

Nadalej sa budeme zaoberať jednoduchou situáciou – naša sústava automatov bude tvorená N rovnakými automatmi, uloženými v jednom rade. Každý automat má teda 2 susedov, až na krajné dva, ktoré majú len jedného. Zavedieme špeciálny stav \$, ktorý vidia krajné

³Nesmejte sa! To je tým, že zatáčať sa mu ešte príliš nedarí...

automaty ako stav ich chýbajúceho suseda. (Dohodnime sa, že automat nemôže nadobudnúť tento stav a teda sa tváriť, že tam nie je.)

Kvôli šetreniu miestom a zároveň lepšej prehľadnosti budeme časť prechodovej funkcie: „Ak môj ľavý sused je v stave U , ja som v stave V a môj pravý sused je v stave W , zmením stav na X “ zapisovať zjednodušene $UVW \rightarrow X$. Stavý automatov v konkrétnej sekunde budeme zapisovať ako jeden reťazec, t.j. napr. zápis $\$A011AB\$$ znamená, že naša sústava má 6 automatov, najľavejší automat je v stave A , jeho sused je v stave 0 , atď. Znak $\$$ predstavujú stavy, ktoré vidia krajné automaty. Tento zápis zdôrazňuje, že na prechodovú funkciu sa môžeme dívať ako na sadu prepisovacích pravidiel – každú sekundu si pre každý automat nájdeme to pravidlo prechodovej funkcie, ktoré „naň pasuje“ a potom podľa týchto pravidiel všetkým automatom naraz zmeníme stavy.

Príklad. Nech sú na začiatku všetky automaty v stave 0 , iba ľavý krajný v stave 2 . Napíšme program, po ktorého skončení budú párne automaty v stave 0 , nepárne v stave 1 . Uvedomme si, že problém je v tom, že program musí fungovať bez ohľadu na to, koľko automatov budeme mať. Pritom žiaden automat nemá dosť pamäte na to, aby si pamätal svoje poradové číslo, lebo to môže byť ľubovoľne veľké.

Riešenie môže vyzeráť nasledovne: stav 2 bude akýsi „signál“, ktorý si budú automaty posielat doprava a bude „ofarbovať“ automaty, po ktorých prechádza, striedavo 1 a 0 .

V programe teda použijeme 3 stavy: 0 , 1 a 2 . Prechodová funkcia bude vyzeráť nasledovne:

$\$2x \rightarrow 1$ pre $x \in \{0, \$\}$	(prvý automat má mať stav 0)
$20x \rightarrow 2$ pre $x \in \{0, \$\}$	(signál ide doprava)
$x2y \rightarrow z$ pre $x \in \{0, 1\}$, $z = 1 - x$, $y \in \{0, \$\}$	(prišiel signál, zmením stav na opačný ako má sused)
$x2\$ \rightarrow z$ pre $x \in \{0, 1\}$, $z = 1 - x$	(prišli sme na koniec)
$xyz \rightarrow y$ pre všetky ostatné trojice stavov	(inak sa nič nedeje)

Ukážeme si výpočet našej sústavy na vstupe 20000 (t.j. 5 máme automatov):

$\$20000\$ \Rightarrow \$12000\$ \Rightarrow \$10200\$ \Rightarrow \$10120\$ \Rightarrow \$10102\$ \Rightarrow \$10101\$$ a v tomto stave už naša sústava zostane.

Úloha: Nech sú na začiatku všetky automaty v stave 0 , iba ľavý krajný v stave Z (začiatok). Určte (konečnú!) množinu stavov automatu a napíšte prechodovú funkciu tak, aby niekoľko taktov po spustení prešiel stredný automat (ak ich je párny počet, oba stredné automaty naraz) do stavu S (stred). Žiaden iný automat nesmie počas výpočtu tento stav nadobudnúť. **Snažte sa, aby bola dĺžka výpočtu vašej sústavy (v závislosti od počtu automatov) čo najmenšia.**

Teda ak spustíme napr. sústavu 6 automatov, mala by zo stavu $\$Z00000$ prejsť na niekoľko krokov do stavu $\$abSScd\$$ (pre nejaké $a, b, c, d \neq S$).

Nezabudnite, že pri písaní prechodovej funkcie neviete, koľko vašich automatov vedľa seba naskladáme. Sústava zložená z ľubovoľného počtu vašich automatov by mala fungovať podľa zadania.

Pri návrhu prechodovej funkcie vám môže (a nemusí) pomôcť program, simulujúci sústavu vašich automatov. Ak si aj takýto program napíšete, neposielajte nám ho. Ako riešenie stačí **poriadne popísaná** množina stavov a prechodová funkcia vášho automatu. Ak to pomôže prehľadnosti vášho riešenia, stavy nemusíte značiť iba písmenami, napr. L'_{47} je skvelý názov pre stav.

Hint. Existuje ľahké riešenie s časom kvadratickým od počtu automatov. Existuje však aj lepšie riešenie.